

XXXXXXXX

Biró Tamás

2015. február 8.

„Minek a rövidítése az öt alef?” – szegezte nekem a váratlan szigorlati kérdést Schweitzer professzor másfél évtizeddel ezelőtt. Elégedett volt azzal, hogy legalább az első két alef jelentését megfejtettem a következő kifejezésből: „*én omrim Él erekh apajim*”, vagyis „nem mondjuk az *Él erekh apajim* (‘Hosszan tűrő Isten...’) [kezdetű imát]”. Nem mondják el a reggeli ima ezen szakaszát, többek között, gyászoló házában a hétnapos gyász ideje alatt.

Amikor ma reggel a fagyos februári szélben vártam a lassan érkező buszra, arra gondoltam, pár perc késés még belefér a szokásos „zsidó vircsaftba”. Hát nem: Schweitzer professzor lakásán nagyon bőven összejött a minjen, és már a *Peszuké de-Zimra* előtti kaddist mondták, amikor én még a hosszabb ideje a polcon porosodó tfillinemet kötöttem fel. A rutinos imádkozó közösséget úgysem fogom tudni utolérni, a lemaradásom csak nőne. Ezért választanom kellett: mondjam-e el a reggeli tórai és misnai „tanulós” szakaszokat, vagy inkább csatlakozzam be a zsoltársorozatba?

A magánlakáson tartott reggeli ima, a kaotikusan imádkozó tfillinek és táleszek látványa inkább ortodox közeget idézett fel bennem. A polgári lakásbelső a Dohány-templommal szemben, a tudomány a könyvespolcokon, a standard neológ kiejtés, a neológ közösségekből ismert arcok csak részben ellensúlyozták ezt a benyomást. Rá kellett jönnöm, nem csupán Bacher Vilmos székének örökösét, hanem Hoffer Ármin unokáját is gyászoljuk. Még egyszer, még utoljára meggyőződhettem arról, hogy Schweitzer professzor egy személyben egyesítette magában a neológia mindkét összetevőjét: a reformmal közös modernitást és az ortodoxiával közös hagyományt. Professzor úr kilencvenedik születésnapjára készült tanulmánykötetben az általa megszemélyesített neológiát a szombati „folyós” kakaós kalácshoz hasonlítottam, amelyben a két összetevő egyaránt jelen van, egymásba „folyik”, de nem olvad össze, hanem ez a kettősség adja a különleges ízt. A reggeli ima jellege és közönsége ugyanezt az elmagyarázhatatlan komplexitást jelenítette meg.

„A szívnek van két rekesze” – mondta nekem Schweitzer professzor úr egy interjú alkalmával. „Mindkét módon valljuk az istenhitet: intellektuális és emocionális módon, értelemmel és érzellemmel.” Ma reggel ez jutott eszembe, amikor a tórai és misnai „tanulós” szakaszok és a zsoltáros költő hangja között kellett választanom. Úgy döntöttem, az előbbi közelebb áll hozzám, és ahhoz, amit Schweitzer professzor úr számomra képviselt. De azt is tudtam, hogy a halákha szerint az utóbbit kellett volna választanom. És azt is, hogy bármit választok, Professzor úr elfogadta volna.

„*Rav lehosia*: a rabbi kötelessége segíteni” – csavarta ki Professor úr az Amida egyik kifejezését egy 2000-ben a rabbi szerepéről szóló konferencián. Ehhez a rabbinak tudnia kell, hogy kit szólítson meg a tudomány és a racionalitás hangján, kit pedig az érzelmein keresztül. Ki fogja azonnal megcselekedni, amit a rabbi szeretne tőle, és kinél eredmény már az is, ha nem fordul el teljesen a zsidóságtól. Ezért a rabbinak hosszán tűrőnek is kell lennie. *Erekh apajim*, ami nem csak Istenre, hanem az *imitatio Dei* kötelezettsége miatt mindannyiunkra is vonatkozik.

„*Én omrim*”: hogy az imák során mit mondunk, és mit nem, azt racionális ésszel bárhonnán meg lehet tanulni. „*Él erekh apajim*”: a türelmet és az érzelmeket tanultam Schweitzer professzor úrtól.